

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА X • БРОЈ 197. • 25. АВГУСТ 1981.

ЦИЈЕНА 4 ДИНАРА

У ТОКУ СУ ПРИПРЕМЕ ЗА ОБНОВУ СТАРОГ ГРАДА

ДО КРАЈА ГОДИНЕ БИЋЕ ГОТОВИ СВИ ПРОЈЕКТИ

Савјет за обнову старе Будве разматрао је средином августа досадашњу активност и укупни учинак на припремним пословима за почетак радова на враћању живота старијем будванској граду. Стручне службе Завода за изградњу урадиле су за ту прилику исцрпан извјештај о завршеним и пословима који су у току, па је тако један од закључака Савјета био да је дosta тога урађено на припремању резултатизације овог урбанијег језгра.

Очијењено је, да се у многим пословима каснило, често неоправдано, али се оправдања налазе у сложености одговорног задатка. Представници Завода, коме су повјерени послови око израде програмских основа и урбанистичког пројекта стваре Будве — базе за израду извођачких пројеката за преко 180 објеката унутар градских бедема — тврдili су да су многа досадашња закашњења надокнађена, као и да не се у будућем строго поштовати прихваћени рокови.

Преведено на „практични језик“ то значи да ће сви пројекти бити уређени до краја ове године, када ће се монти отпочети с грађевинским, рестаураторским и другим радовима на овом

ПУНО ПОШТОВАЊЕ РИЈЕЧИ СТРУЧЊАКА И НАУЧНИКА

Шта је све до сада урађено?

Санирани су подводни дјелови градских бедема чиме је заустављено даље дјеловање морских таласа на њиховим оштећене дјеловима. Тај посао обавила је специјализована организација „Плочеградња“ из Кардељева. Стручњаци Геодетског факултета Свеучилишта у

Загребу, завршили су неопходна геодетска снимања, а Институт за инжењерску сеизмологију из Скопља на вријеме је предао пројекат с резултатима сеизмичких истраживања подлоге стваре Будве. Археолошки институт Српске академије наука завршио је теренске радове археолошких истраживања, који унутар градских бедема до сада нису вршени, и стручну документацију и конзерваторски обрађене предмете ускоро треба да преда Заводу за заштиту споменика културе Црне Горе, односно Археолошкој збирци у Будви. Завршена су и археолошка снимања свих објеката и уређени идејни пројекти инфраструктуре, као посебно важни послови за даљу израду неопходне документације у вези израде извођачких пројеката објекта у старој Будви.

Израда урбанистичког пројекта за комплекс старог будванској града тренутно је најважнији посао и у Заводу за изградњу на њему се убрзано ради на основу већ

прихваћених програмских осnova, које, нажалост, још нису прошле поступак јавне расправе. До тога је дошло због неажурности администрације Завода, али је, такође, речено да то не би смјело да утиче на динамику израде урбанистичког пројекта. Ипак, умјесно је упитати: да ли је до тако неодговорног односа према толико важној обавези смјело да дође? Јер, то даје повод да се постави питање: да ли ће се „догађати“ тако „ситне“ грешке и у другим важним пословима које би могле да буду с далеко већим посљедицама?

У овом сложеном послуцијене се и поштују „мишљења наших стручњака и научника. Тако је на изради урбанистичког пројекта ангажован др инг. арх. Мирко Ковачевић из Републичког завода за заштиту споменика културе Србије, а за дефинисање обима санације и рестаурације градских бедема нашаје најеминентнији стручњаци проф. др Ђурђе Бошковић и проф. Јосип Јеловац. У даљим пословима, такође, ће се тражити мишљења и савјети експерата, све у жељи да се квалитетно обави читав поступак око враћања живота старој Будви.

ПОСЕБАН ТРЕТМАН СТАРОМ ГРАДУ

Надлежни органи и институције у будућем ће морати да се придржавају већ прихваћеног става да се обнови Старој граду да приоритет и посебан третман. Јер, поред опредељења да он мора да буде живи град, значи град са сталним становништвом, оно ће имати и друге функције важне за туристичко предвиђање. Поред тога што се власницима зграда, оставља могућност издавања соба, уредиће се и опремити апартмани, памињењени туристички „сладокусци“. Широка туристичка понуда обезбиједиће се преко разноврсних локала, који ће се налазити у приземљу зграда. Прошириће се културни садржаји, опет прилагођени туристичкој понуди. Поред изложбених и сталних галеријских поставак, предвиђа се уређење зграда за завичајне збирке, везане за рад, дјело и живот стваралаца са овог тла. Најинтересантнији и најпривлачнији ће бити Археолошка збирка у којој ће бити представљено досадашње и новооткривено археолошко богатство будванске некрополе.

Посебна пажња при санацији и рестаурацији објеката се градским бедемима. Они ће се обезбиједити од ерозије мора и евентуалног помјерanja тла. У цијелисти ће се уредити стаза за шетњу ободом бедема, а предвиђа се постављање ка-

мених брана у њиховом подножју ради ублажавања ујада морских таласа.

До сада није било проблема са средствима око измиривања обавеза за обављене и послове који су у току. У том смислу могу да искрсну проблеми ако се предвиђени пројекти не заједнички у договореним роковима. Јер, опредељење Републичког фонда за обнову и изградњу је да се сред-

Ђурановић посјетио екипу филма „13. јул“

Дана 12. августа Веселин Ђурановић, предсједник Савезног извршног вијећа, посјетио је екипу филма и ТВ серије „13. јул“ и том приликом изјавио:

„Тринаести јул“ је тема која инспираше литературу, филм и позориште. Она тражи изванредан напор — умјетнички, а рекао бих и политички. Јер, 13-јулски устанак је био јединствен у читавој Европи тада. Остварен је спој водеће улоге Партије и способности маса, које су, остајући досљедне традиције, чим су чуле први пуцњаве, схватиле да је он значајан позив на устанак. Чини ми се да никада није тако дошао до изражавајуће управе тај спој револуционарне улоге Партије, која је организовала устанак, и пријатељских маса да се одазову у бој за слободу. То је тема која има изванредан значај за све генерације, и ове данашње и оне које долазе. Људи који овде дају снимају сносе велику одговорност, но ја се надам да ће они то са успјехом извршити. Видим да су то све познати имени југословенског филма, тако да са повјерењем гледам на резултат тога рада. Ако успијете, бине вам захвални сви, а ако не успијете сви ће вас критиковати.“

Стаљина за потребе санације и рестаурације културно-историјских споменика ове године могу искључиво одобравати за објекте за које је завршена непходна документација. Ова одлука ће се строго поштовати, па на стручњакима Завода за обнову и изградњу Будве и онима које они ангажују стоји велика обавеза и одговорност.

Д. НОВАКОВИЋ

На градилишту „Авале“ и „Могрен“

Средином августа градилиште хотелског комплекса „Авале“ обишли су РАДИОВО БРАЈОВИЋ, предсједник Скупштине СР Црне Горе, СВЕТОЗАР ДУРУТОВИЋ, извршни секретар у Предсједништву ЦК СКЈ, и МИЛИВОЈЕ СТИЈОВИЋ, делегат Савезне Скупштине.

Представници „Монтенегротуриста“ и „Комграта“, извођача радова, упознали су госте са садржајима будућег комплекса који ће употпуњити туристичко-угоститељски садржај Будве. Комплекс ће покривати простор од око 30.000 квадратних метара и има укупно 880 кревета: „Авала“ — 540, „Могрен“ — 106, док виле располажу са 234 кревета. Располагаће и другим садржајима потребним за удобан боравак гостiju (базенима, конгресним дворанама, велим бројем ресторана и тераса) и биће отворен преко читаве године. Осим тога, сви објекти ће бити изванредно уклопљени у амбијент старе Будве која се непосредно граничи са овим простором.

Радови на овом комплексу стајаће 820 милиона динара. Та средства су обезбиједена и једино ће бити потребно још око 130 милиона за уређење тргова између хотела и старе Будве.

„Могрен“ ће бити завршен до нове године, а „Авала“ ће идућег љета прими прве госте.

С. Г.

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

СТАЊЕ ИНВЕСТИЦИОНЕ ПОТРОШЊЕ И ПРЕДЛОГ МЈЕРА

Извршни одбор Скупштине општине израдио је информацију о стању инвестиционе потрошње с предлогом мјера и активности у вези даље инвестиционе политике.

Ова изузетно значајна информација, која се налазила на разматрању у делегатској бази, била је на јучерашњој сједници предмет расправе и оцјене од стране делегата свих вијећа Скупштине општине. Имајући у виду актуелност и значај ове информације осврћемо се на најважнија поглавља.

СТАЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА

Према евиденцији Службе друштвеног књиговодства, предрачунска вриједност инвестиција у току без прекорачења износила је на

ма властите акумулације (свега 3%) која би служила за финансирање инвестиција. Средства која се додјељују преко Републичког фонда за обнову по основу штете биће великом дијелом

Будва — Стари град

укупна вриједност хотела „AC“ износи 665 милиона динара.

— Код ООУР „Хотели Бечићка плажа“ објекти су завршени и дати у функцију, изузев једног дијела немонтиране опреме;

— „Маестрал“ је стављен у функцију још 1980. године, а код СДК још увијек се води као инвестиција у току. Предрачунска вриједност санаџије овог хотела је нереална због низа иновација које се од инвеститора оцењују као нерационална због чега нису извршене. У току је спор због лошег квалитета радова;

— На трафостаници у Мажићима доћи се до прекорачења од 12 милиона динара, а оно није пријављено Служби друштвеног књиговодства;

— На основној школи „Мирко Срзентић“ очекује се прекорачење од 12 милиона динара, које је покривено продајом старе зграде и земљишта;

— На пливалишту (инвеститор СИЗ за физичку културу) се очекује прекорачење од 12 милиона, а та средстава су обезбиђена преко Републичког фонда за обнову;

— На пословној згради (инвеститор ОУР за одржавање станови) очекује се прекорачење од 3,3 милиона динара, колико је обезбиђено из средстава Фонда.

— Самоуправна интересна заједница за изградњу и комуналну дјелатност није пријавила 52 милиона за изградњу улица, приступних путева, водовода, више трафостаница и других инфраструктурних објеката. Ове инвестиције финансирају се из кредита добијеног од Југобанке Београд.

С обзиром на то да се инвестиција на то да се подручју општине не одвија у целости у складу с усвојеним ставовима и определеним, потребно је да сви инвеститори још једном анализирају рачун рентабилитета и ако се оцијени да ће дуже пословати с губитком, изградњу таквих објеката обуставе — уколико нема могућности да се ревизијом објекта обезбиђи његова рентабилност.

Треба предузети све мјере код извођача радова и инвеститора да се објекти чија је изградња при крају заврше што прије и ставе у функцију најкасније до почетка сlijedeће туристичке сезоне. Ако резултати по новим економским прописима покажу да треба наставити изградњу објекта, потребно је утврдити приоритете у оквиру биланса расположивих средстава, полазећи од степена завршености, карактера инвестиција и њиховог значаја са становишта стварања дохотка и запослености.

За све инвестиције у току,

одустати од спровођења доњијете одлуке.

Нова улагања морају бити у складу са циљевима развоја који су утврђени Друштвеним планом општине за период 1981. — 1985. године и да испуњавају критеријуме утврђене договором о друштвеној целисности и економској оправданости улагања.

Приоритетне инвестиције на подручју наше општине су сlijedeће:

— Школски центар за средње усмјерено образовање за који Републички СИЗ усмјереног образовања и васпитања обезбиђује 56.830.166, Заједница усмјереног образовања Србије 53.510.360 динара. И средства самодоприноса наших грађана усмјерена су на ову инвестицију. Ипак, док се у потпуности не затвори конструкција финансирања и не постигне сагласност свих субјеката који учествују у изградњи, не треба почињати са радовима на овој школи;

— Прва фаза туристичког насеља на Словенској плаžи имаје 2.354 кревета, а њено финансирање предвиђа се из сlijedeћих извора: средства обнове 969.000.000, иностраних кредити — робни 70.000.000, кредити основних банака 106.165.000 и остали извори 200.000.000, то јест укупно 1.345.165.000 динара.

Крајем августа 1981. године очекује се завршетак главних пројеката, почетак радова у октобру ове, а завршетак градње и пуштање у експлоатацију за сезону 1983. године.

С обзиром да се након изградње овог објекта битно побољшава структура туристичке понуде даше општине и као таква прилагођава захтјевима и плаќањима заједницама у износу 2.638 милиона, а у трговини 190 милиона динара.

ПРЕДЛОГ МЈЕРА

Сви носиоци планирања, који у периоду 1981—1985. године предвиђају изградњу нових објеката и проширење капацитета, треба да сагледају оправданост таквих инвестиција са свог и становишта шире заједнице. Рок за преиспитивање плана инвестиција је до 15. септембра 1981. како би се направиле потребне измене у друштвеном плану општине.

За све објекте за које су донијете одлуке, а чија изградња још није почела, утврдити да ли испуњавају критеријуме из договора о друштвеној целисности и економској оправданости инвестиција, па, ако инвестиција не испуњава дате критеријуме и уколико нису обезбиђени реални извори финансирања, треба

— Завршетак хотела „AC“ у Перазића Долу;

— Изградња хотела „Палас“ у Петровцу, капацитета 375 кревета. Заварање конструкције финансирања предвиђа се из средстава по основу обнове — 261.500.000 и удруженских средстава 210.000.000, односно укупно 471.500.000 динара;

— Прва фаза изградње хотелског комплекса „Авали“, који обухвата, поред истоименог, и хотел „Могрен“, као и комплетно уређење терена око ових објеката.

Међу најзначајније приоритете спада обнова Старог града. Израда веома сложене проектне документације је у току и чим се она заврши треба започети овај далеко најзначајнији објекат на подручју наше општине.

П. Г.

Уступање земљишта...

Извршни одбор предложио је да Скупштина општине донесе решење о уступању земљишта на трајно распорадање:

— СИЗ за изградњу и комуналну дјелатност — ради изградње друге фазе стамбне зграде Будва — Поље Запад, као и стамбене зграде у Бечићима.

— Републичкој СИЗ за путеве — ради изградње и реконструкције старог којорског пута преко Топлиша,

— ООУР Електродистрибуција — ради изградње трафостанице 35/10 kW,

— ООУР „Хотели Свети Стефан“ — ради изградње објекта предвиђених детаљним урбанистичким планом и

— Зорану Шољаги из Рафаиловића — ради формирања урбанистичке праке.

... И СТАНА

На захтјев Општинског одјељења за унутрашње послове Извршни одбор предложио је да Скупштина општине донесе одлуку о уступању на трајно коришћење Одјељења унутрашњих послова стан у згради С-68 улаз IV спрат II површине 67,47 m² у Будви, под условом преузимања обавезе отплате неотплаћеног дијела кредита и да носилац стања праве Драган Дашић задржи сва досадашња права.

ЗА СПОМЕНИК НА БРАЈИЋИМА

Ради измјештања споменика на Брајићима пре

ПРОШIREЊЕ ГРАДСКОГ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

У процесу делегатског разматрања и усвајања налазила се одлука о одређивању градског грађевинског земљишта, по којој се оно проширију у ка гастарским општинама Построго — за 21 честицу, Кратићи Маини (170), Бечићи (126), Пржно (123) и Пријевор за 184 честице.

ПОВЕЋАНА СТОПА ДОПРИНОСА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ

Скупштина самоуправне интересне заједнице за запошљавање повећала је од 1. јула стопу доприноса за запошљавање са 0,75% на 1%. Очекује се сагласност Вијећа удруженог рада Скупштине општине.

ИНФОРМАЦИЈЕ ИНСПЕКЦИЈА

Општинско одјељење за инспекцијске послове припремило је више информација о снадбијевености и кретању цијена, здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе, чистоти, хигијени и другом ском саобраћају.

неповратна.

Ради потпунијег уvida у стање појединачних инвестиција потребне су и сљедеће додатне информације:

— Инвестиција на санаџију хотела „AC“ пријављена је на износ од 224 милиона, а у ту вриједност није обухваћено 305 милиона, колико износи вриједност коришћења земљишта и објекта од стране Удружене машинске индустрије Београд. То значи да предрачунска вриједност износи 529 милиона, плус прекорачење од 136, 127.500 динара, што значи да

УЗГРЕД ЗАБИЉЕЖЕНО

ПРОБИРЉИВИ ДОМАЋИНИ

— Имате ли двије двокреветне собе? — пита гост.

Службеник у туристичком бироу вади подебљу свеску за резервације. Списак је подужи и треба му прилично времена да види је ли ко одустао и где има слободних мјеста. У међувремену, рецензији прилази средовјечна жена:

— Код мене су двије собе слободне. Мало је подаље, ту под Дубовицом, али ако имате кола...

Гост одмах ступа у преговоре, али у то стиже и његов синчић. Отац радостан саопштава да су нашли собу и обраћа се другу и његовој жени који су с њим кренули на море да су пронашли собе. Жена, изненађена каже:

— А — ви сте с дјецом! Болгари, не може. Дјецу не примам!

Овакав разговор чули смо средином овог мјесеца у бироу ООУР „Могрен“.

Гости који су тог дана превалили више од 700 километара крећу уморни даље у потрагу за собама. Ној је већ и мало је наде да ће се негде смјестити. Преславање, највејоровантије, у колима.

Власници соба у нашој комуни често извољавају. Еирају госте — хоћу овог, нећу дјецу и слично. Случај није усамљен. Како истичу они који раде у туристичким бироима готово сва

кодневно имају проблеме с домаћинима који пријављују слободне собе.

Гости се с правом питају — где смо ми то стигли? Зар наша дјеца не могу да се купају у мору, већ је то привилегија само оних који живе уз обалу?

А да се мало присјетимо: из цепова тих наших годишњеодмораца, који с тешком муком уштеде новац да би неколико дана провели на мору, многи су саградили лијепе и велике куће које им сада доносе добар приход. Међутим, та велика здања од бетона постала су, ето, не-приступачна за те исте гости који су само прије пет или десет година толико жељно очекивани.

Чему све ово води није тешко одговарнути. Гост, понижен и увријеђен, идуће године не сигурно неће доћи. Неће доћи ни многи други који су доживјели непријатне тренутке код домаћина. Можда ће стићи у хотеле где је мало скупље, Али где је однос према госту сасвим другачији — топао и људски. Или ће, пак, отпутовати у Грчку или Шпанију, где није баш много скupље. Јер: боље је и пет дана провести мирно и без увреде (за „рођене“ паре) него који дан више уз много-броне непријатности.

Г.С.

Инспектори, гдје сте да сте...

Непријатно је некога не-престано помињати, па ма какав он био грешник. Понефко је то непријатно новинарима као својеврсним хроничарима у својој средини. Но, кад за тако нешто постоје стални поводи, другог излаза нема.

Ето тог повода „Дивљих“ пијаца у ове дане туристичке најезде на љетовалиштима наше ривијере има на сваком кораку. Продује се лубенице, воће, поврће... Лубенице се отварају и режу на лицу мјеста, коре и други отпади бацају се ту одмах, а ројеви инсеката стварају непролазне „димне завјесе“.

Таква једна пијаца „ниче“ на простору испред оне у Тргном центру, начиглед инспектора и комуналца, и то чим се затворе капије оне коју смо жељно очекивали и која спада међу најурндије на Црногорском приморју.

Желимо, са свим тим у вези, да нешто приупитамо и сугеришемо. Кад се већ дозвољава да се испред пијаце трговина настави, зато, бар у љетњим мјесецима, пијаца не би радила преко цијelog дана. Није, вјаљда, проблем одржавања чистоће на њој такав и толики да се отпади не би мо-

гли сакупљати и док се на њој тргује. Затим, „дивља продаја“ се не региструје, а то значи да се не наплаћују прописане таксе. Да подсјетимо и на то да се већ годинама заговари обавеза да се мање пијаце уреде у Бечићима, и другим мјестима. Те би пијаце поздравили туристи, затим мјештани и производијачи који раду нуде. Био би то један плус на шој туристичкој популацији.

Нажалост, кад сезона прође, ми на такве потребе обећања и обавезе једноставно заборавимо. Њих се присјетимо тек кад почну припреме за сезону, значи у пет до дванаест, а тада је већ касно.

Како изгледа најглавније је да све то набројимо у обимне и позамашне програме припрема за сезону и да се потом дванаest мјесеци позивамо на њих и да грешнике за све те грдне пропусте тражимо у другој средини. Но, тако се, како изгледа, многима може, а врије ме тече и проблеми се гомилају.

Наравно, све ово стављамо на душу инспекторима, или за оно око пијаца мислим да је за њих један велики — минус.

Д. Н.

ТУРИСТИЧКА СЕЗОНА У БЕЧИЋИМА

ЛОША САБДЈЕВЕНОСТ И САОБРАЋАЈНЕ ВЕЗЕ, недостатак телефонских говорница, неуреденоност, неопремљеност и нечистоћа плаже, лубазност и предуверетљивост домаћина у „ограниченим количинама“, лоша организација приватног смјештаја и високе цијене — то је суштина примједби гостију који ове године бораве у приватном смјештају у Бечићима.

Све ове слабости и пропусти су добро познати и провлаче се већ годинама. Можда се зна ко је одговоран, можда ће се већ наредне сезоне нешто поправити, али је сигурно да се нико не осјећа лично погођеним и одговорним што имамо и развијамо традицију слабости и пропуста, уместо да се поносимо повољним условима које смо створили за боравак и одмор гостију и — задовољним гостом.

„Ход по мукама“ туриста који се одлуче за приватни смјештај у Бечићима почиње на рецепцији „Турист-бироа“: има ли и да ли рецепција зна где има слободних соба, да ли ће гост моћи пронаћи „улицу и број“, колико остаје, да ли има малу дјецу. Након свих тих перипетија, када нађе собу, предстоји му чекање у редовима за набавку прехрамбених производа и других потреби. Додуше, проблем снабдјевања у насељима Борети и Ивановићи дјелимично је решен отварањем нове самопослуге (тек 1. августа!). Међутим, истовремено су затворене двије мање продавнице које су ове сезоне могле добро послужити, јер би се већим продајним простором смањили редови за чекање, а туристима би остало више времена за одмор, због чега су и дошли. То се заборавља.

Локални саобраћај је нередован, аутобуси који овуда пролазе и возе на дужим релацијама ријетко стају, а информације о реду вожње гост може добити једино од некога ко то случајно зна!

Ако неко има потребу или жељи да телефонира може да бира: да оде у пошту у Будви (три километра на близу 40 степени Целзијуса с нередовним аутобуским везама!), да чека на рецепцији хотела неколико сати или да упоште не телефонира јер и у хотелима овог лета телефони често отказују. (Јусу ли телефонске говорнице стварно неисплатива инвестиција или је неко прорачунао да туристима није потребан телефон?).

Највише захвалијујући доброј развојној политици ООУР „Хотели Бечићка плажа“, која је изградњом више објекта ванпансионарске потрошње знатно обогатила туристичку понуду, гости су имали више објекта и места за исхрану, разоноду и вечерње изласке, па је то највећи квалитет и новина овогодишње туристичке сезоне у Бечићима.

Док год се не ријеши питање секундарне канализационе мреже (а „рјешава се већ годинама!) и док се канализација буде изливала у насељима, на подручју уз плажу и на самој плажи, не може се говорити о чистоћи и уређености плаже. Да не помињемо тушеве, кабине, јавне WC-е, корпе за отпадке... којих има мало или нимало и који су, изгледа, по мишљењу одговорних, не толико неопходни. Годинама је већ тако. Као да се заборавља да је плажа Бечићи главни мотив туриста за долазак на ово подручје.

А колико је, заправо, било туриста ове године у приватном смјештају у Бечићима не може се утврдити. У „Турист-бироима“ ООУР „Могрен“, који организују приватни смјештај у Бечићима (боље рећи само наплаћују рачуне), немају потпуну евиденцију ко све издаје собе и са колико кревета. Сва домаћинства не пријављују гостије, неке пријаве као пријатеље и плаћају само боравишну таксус. Међутим, несхвательво је како се већ годинама не успије устројити евиденција ко све издаје собе, које категорије, с колико постела, по којој цијени и када су те собе слободне и заузете. Тако би се гости при доласку могли боље информисати, а лакше би било контролисати издавање кревета у приватном смјештају.

Сезона је при крају, јесенас и зимус ћемо се позабавити преbroјавањем динара и девиза, а на слабости и пропусте ћемо заборавити и присјетити их се у оном „мјесецу туризма“ кад „извршимо“ све припреме за туристичку сезону. Изнесено говори да смо се слабо припремили и да нам то одмараше од туристичке сезоне (а већина се није поштено ни ознојила осим од врућине!) сувише дуго траје. А пошто живимо од туристичке привреде морали бисмо јој посветити пажњу читаве године, јер онај „мјесец туризма“ више је исфорсирало задовољавање форме него конкретан допринос побољшању туристичке понуде и стварању бољих услова за одмор и боравак гостију.

Девизом „важно је да пари капље, а гостију не бити“ не бисмо се смјели више задовољавати, јер нам је ова сезона показала да пари не капље баш тако лако, а да гости не морају само, и стално, код нас долазити. Поготово то зависи од тога како их дочекујемо, како их примамо и испраћамо.

В. М. С.

Изречене казне

Због непријављавања гостију покренут је прекашни поступак и изречене су казне за сљедећа лица: Милораду Миловићу — 4.000 динара, Војиславу Дуловићу — 1.000, Владу Радоњићу — 1.000, Невену Стефановићу — Шајин — 3.000, Крсту Радуновићу — 5.000, Саву Суђићу — 1.000, Максиму Савићу — 4.000, Даници Димитријевић — 15.000, Браниславу Ристићу

— 1.500, Мику Дапчевићу — 500, Митру Калајурђевићу — 1.500, Секулу Петровићу — 1.500, Марији Бенир — 3.000, Ненаду Марковићу — 15.000, Светозару Прибилићу — 3.500, Павлу Клађу — 2.000, Ђуру В. Клађу — 2.000, Слободану Мартиновићу (казна укором), Бранку Вучићевићу (казна укором), Бранку Ђакшићу, Николи Зено вићу 500, Илији Кривокапићу — 500, Радивоју Калајурђевићу

ћевићу — 500, Михаилу Дивицу — 500, Светозару Прибилићу — 3.500, Иву В. Божовићу — 2.500, Перу Јовићевићу — 5.000, Ђуру Дулетићу — 3.000 и Филипу Јовићевићу — 15.000 динара.

Послати су позиви за са слушање сљедећим лицима: Душану Дапчевићу, Петру Зарадићу, Мустафи Чантину, Радовану Јакшићу, Божу Вожовићу, Киру Јакимовићу, Иванки Мраовић, Иваници Андровић, Божу Васовићу, Станки Калајурђевић и Драгану Иванићу.

Трговци поло- жили испит

Овог јета први пут гости нашег града готово да нису имали примједби на снабдјевање. Новоотворени Тргни центар био је снабдјен разном робом, почев од прехранбених артикала до текстила, ко зметике, намјештаја и електроматеријала. У његовом склопу је и зелена пијаца која је, такође, добдо снабдјевана воћем и поврћем. Најбоље је радио супермаркет у саставу Центра. Готово да није било нестапице ни једног артикла. Цијене су умјерене — примјера ради воће и поврће је јефтиније него на зеленој пијаци!

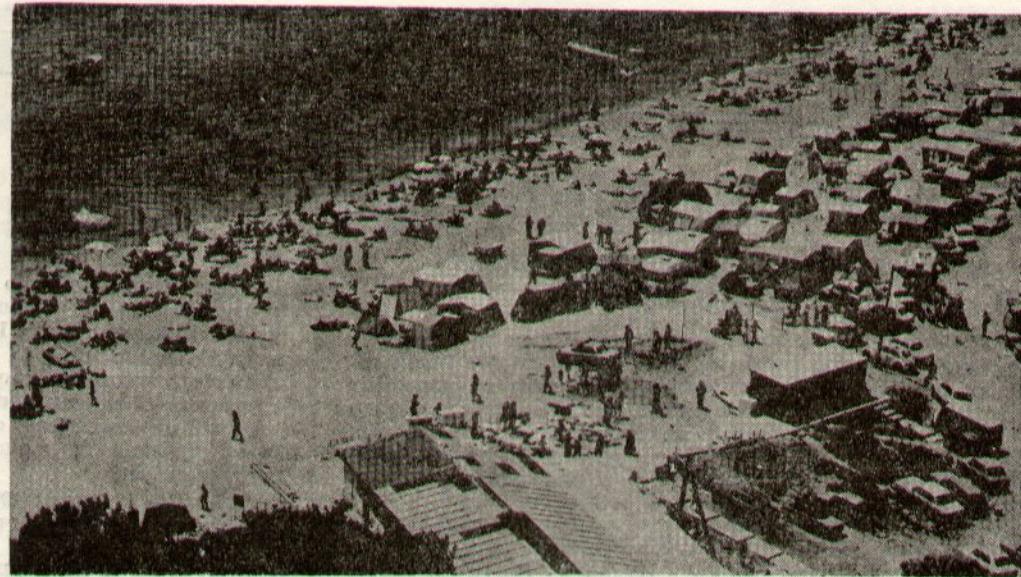
— Створили смо у пре десони залихе, да бисмо задовољили потрошаче, иако нам то није ишло у прилог с финансијске стране. Но, очекивали смо „најезду“ и циљ нам је био да буде што мање приједби од стране гостију.

Књига утисака препуна је лијепих ријечи за добар асортиман робе и љубазност особља.

Планирано је да супермаркет ове године оствари промет од 70 милиона динара, а тај план ће бити испуњен већ у септембру. До краја године очекује се још 20 милиона динара промета.

Љетос су на будванском ривијери добро снабдјеве и остale самопослуге и продавнице које припадају Агрокомбинату „13 јул“, београдском „Центрапрому“ и другим трговачким кућама.

С. Г.

На Јазу као у кошници

ТУ ОКО НАС

КО ПРЉА ПЛАЖЕ

У проспектима, рефератима и туристичким анализама, затим у разговорима с гостима и, посебно, када желимо да своја ораторска иступања обожимо љепоречивошћу, наглашавамо како је наша ривијера окренута ћерданом јединствених пјешчаних плаџа. Истичемо њихову љепоту и љековитост пјеска.

Несумњиво је да су оне, уз бистро и чисто море и благу медитеранску климу, једна од наших првих природних и туристичких вриједности. Оне су један од „дебелих“ разлога што нас у љетњим мјесецима туристи посјећују у тако великом броју.

Знамо све то, и још много тога, али се према њима односимо немарно. Довољно је само да бацимо поглед на њих и њихово непосредно залеђе, па да себи поставимо питање: — Зар уистину не умијемо да цијенимо и чувамо ту непроцјењиву вриједност којом је природа овај крај обдарила. Слична питања упућују нам и туристи, а не ријетко и критичке зашто се према плаџама тако понашамо. Да апсурд буде већи, ми туристе окривљујемо за нечистоту плаџа! А заборављамо да од њих за сваки дан боравка наплаћујемо купалишну и боравишну таксу! И, умјесто да им та средства враћамо путем беспре корно чистих плаџа и уређених стаза, шеталишта и спортских терена, затим са више тушева, чесама и хигијенско-санитарних уређаја, ми те наше бисере прљамо и тако госте од њих одвраћамо.

Ево конкретног примјера за ту тврђњу. „Открили“ смо да посјетиоци наших љетовалишта радо одлазе на оне плаџе уз

које још нијесу изграђени објекти, а до њих се једино може доћи чамцима и бродићима. Водимо их на излете до њих, на њима их пудимо јелима с роштиља и разноврсним напитима и питећима, и наравно све то наплаћујемо.

Кад се такав излет заврши, његови организатори „зaborаве“ да покупе гомиле отпадака од јела, пластичну и другу амбалажу, пајлонске кесе и разнобојни патир, да би с оним гостима, који ће сутрадан доћи такође било пријатно док на њима проводе незаборавне часове.

Све се то најбоље да проверјерити на плаџи Дробни пјесак, која ових дана више него тужно изгледа. На њој „фиши-пикник“ организују и поједици и „Монтенегроекспрес“, па, иако се у понуди разликују, у једном су исти: подједнако су немарни и неодговорни у вези чувања овог природног драгуља.

А како обавеза постављено им је да послије завршетка излета и најситније отпатке покупе и уклоне. Нажалост, њихова једина и главна брига је како да брзо и добро зараде, а то што се плаџа и њена околина загађују, што постају мјеста окупљања ројева инсеката, њих се уопште не тиче!

Нама остаје да упитамо: није ли све то добар повод и разлог инспекторима да чешће наврате до Дробног пјеска и да утврде ко се све према овој нашој „НАЈ“ плаџи тако понаша? Што се нас тиче сматрамо да им је то обавеза, или можда другови инспектори и у овом случају имају другарски договор.

Д. Новаковић

Каблови доносе губитак

Пошта у Будви готово је потпуно окружена кабловима, тако да јој је веома тешко прићи! Купљени су за постављање телеграфско-телефонске мреже од Будве до Светог Стефана. Очијењено је да је тај подухват од великог значаја, и све друштвено-политичке организације удруженог рада дале су „зелено свијетло“ за његову реализацију, па је још прошле године потписан самоуправни споразум за изградњу ове мреже. Но, потписници споразума заборавили су на своје обавезе.

Будванска пошта купила је каблове и за ту сврху издвојила 13 милиона динара. Одабран је извођач радова и с њим потписан уговор. Међутим, од петнаест потписника споразума свега је њих неколико извршило своје обавезе, због чега радови на ТГ мрежи још нису почели.

Очекивало се да ће се средства за каблове обезбедити преко Фонда за обнову и изградњу подручја пострадалог од земљотреса. По што то није био случај, рачун ООУР ПТТ је блокиран од марта ове године и тако доведено у питање одвијање редовне дјелатности ове организације.

Пошта у Петровцу је потрошена за вријеме земљотреса и штета је процјењена на 42 милиона динара. Бара-ка која је постављена као привремено решење врло је неудобна и без услова за нормалан рад. Требало би почети изградњу новог објекта, или још нису добијена сре-дства од Фонда за обнову.

Г. С.

ОВА ТУРИСТИЧКА ПРИЧА почела је са закашњењем. Јуни нам је измакао из руку — вријеме нас није хтјело. Промијенило се нешто у нашим навикама. Изгледа да свијет почиње да љетује тек од 10. јула. Или је то нешто друго? Било како било, кад смо већ мало изгубили наду да ће нам туристи, ипак, доћи — дошли су и затекли нас несрећне.

Али, овога пута нећemo говорити о нашој спремности и неспремности. Нећemo себи и гостима да кваримо расположење.

Да погледамо мало спектакл на нашој ривијери. Дан је као сребрна чинија, иако се сунце спрема за залазак. Значи, прошло је шест. Главна тута купача вратила се кући. Само понеки заостали пар пробија се кроз ошамућене редове шетача. То је најљепши дио приче о вишарима. Киосци поред обале су већ оживјели. Продавци мајица, сувенира, ко-кица и сладоледа узбуђено трљају дланове: биће пазара! Мала и велика дјеца, дјечурлија свих узраса и

ВАШАР ЈЕ БИО — А НА ВАШАРУ...

категорија, под близним стањем мајки и очева, разливају се улицама у таласима. Један клинац из Сивца повукао за нос малишана из Ливерпула. Тата је толерантан.

— Мајку му његову, сад ћу ја њега! — љути се тата из Сивца на свог сина.

— Море, пусти ту дјецу! — каже гост на француском језику.

А обадва момка плачу и просто је човјеку мило кад види како језичко-плаче барјијере више не постоје. Шта се све не може на ривијери! Уз све то, попако, како идете према сајмишту, у жагор се уплиће музика. Невидљиви миксер спретно уплиће тактове рока, и један прави вишарски глас који нам добрачује у лице: „Највали народе!“

Сад се мијеша рок ен рол с народњацима. Јер, пословни вишарски људи имају слуха за масовне навике. Не возе се на рингишпилима и тобоганима само дјеца. Во-

зе се и одрасли. Нарочито оним „дрмајућим“. Од вишарских справа треба напротије сљедеће: дјеци рингишипил, мали дјечји воз, тобоган, картинг, физбинг... То су написи с рекламама, а на чисто нашем језику ћаво би га знао како то може да се назове.

Ако вам се догоди да станете у звучни центар који емитују те спрave, учите се да сте у зоолошком врту. Али, то је само привидно. Стварно је овај вишар на свој начин културан. Доноси лијепе патре власницима, људи се забављају, а све то нашу ривијеру чини помало ведром. Можда то баш нису најбољи разлоги да једно овако ексклузивно чвјетовалиште има и вишар, али нису ни разлоги лоши. За оне који не воле вишарску атмосферу има ова ривијера и скровита мјеста: Милочер, Свети Стефан, Могрен...

Интересантно је да се у свему томе — скоро сви до-

бро сналазимо. Цијела та вишарска прича пролази без инцидената. Главни аудит је добро расположење свих који учествују у њему. Жеља да се пронађе добар провод, потреба да се послије сунчаног дана човјек добро нашали. И нека врста благог умора који вас тјера да полако ходате, да држите руке уз тијело. Да, једноставно, будете добри, да се извињавате и примате извињења.

Како тај спектакл изгледа одозго, с плавих небеса, тешко је видjetи, јер сумрак почивајући да пада, обриси спрave се губе. Све се претvara у масу жедну свежине. Можда то баш нису најбољи разлоги да једно овако чвјетовалиште има и вишар, али нису ни разлоги лоши. За оне који не воле вишарску атмосферу има ова ривијера и скровита мјеста: Милочер, Свети Стефан, Могрен...

Интересантно је да се у свему томе — скоро сви даје посебну

чар том комешању.

Ни вишари више нису као некад што су били. Овдје, у ствари, никад нису ни били као што су били. На ривијери имају своје посебне карактеристике. Модерни су, живљи и углавном се своде на неколико елемената: на разне спрave смишљене да вам заврте мозак, узму неки динар и на неколико немаштовитих киоска с мајицама и слабим избором сувенира. А какав треба да буде прави вишар — зна се, али такав овдје не би одговарао.

Полако пада мрак, скоро да се ништа не види. Заљубљени се већ држе за руке и шапућу. Они сами још увијек шетају, траже шансу. Пјевачица на сајму пјева: „Сирома сам, сирома сам, али умем да живим“.

Лијепа тиха ноћ обузела је и најватреније. Сви ће, изгледа, на спавање. Вјероватно ће и вишарија ускоро погасити свијетла и звучнике, али само до сутра.

Раде ЈОВИЋ

ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА ★ ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА

Музичка култура заостаје за осталим умјетничким и стваралачким достигнућима

— ИСТАКАО јЕ БРАНКО ЗЕНОВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА МУЗИЧКИХ УМЈЕТНИКА ЦРНЕ ГОРЕ

Овог љета срели смо у родним Режевићима, а затим у Будви где је проводио одмор, Бранка Зеновића, познатог диригента и композитора, главног и одговорног уредника музичког програма Радио Титограда и предсједника Удружења музичких умјетника Црне Горе, који, кад је год у могућности, помаже унапређивање културно-умјетничког живота у нашој општини (Зеновић је, иначе, добитник Новембарске награде општине Будва). Разговарали смо о неким актуелним питањима из домена музике у нашој Републици и посебно код нас у општини.

— Ви сте од оних ријетких ентузијаста који се залажу да музика и музички живот у Црној Гори постану оно што стварно јесу: неопходност живљења. С тим у вези реците нам нешто више?

— Питање које ми постављате веома је комплексно. Одговорити није лако ако се имају на уму специфичност професије и проблематику која је присутна у овој области културног живота у Црној Гори.

За комплементарност музичке културе, а тиме и културе уопште у једној средини неопходно је да музичко школство буде функционално развијено на свим нивоима, да су формирани и умјетнички способљени различити извођачки професионални музички ансамбли, да су продуктивно и репродуктивно музичко стваралаштво по себи изражени, да се непрекидно подстиче његовање, стварање и афирмишење истинских музичких вриједности и тако, у садејству са добро организованим и масовним музичким аматеризмом, развија садржајан и интензиван музички живот. Да кажем одмах — ово није пријасно идеалисање и тражење оптималних решења, већ само најзначајнијих основних музичких полазишта за надградњу и дугорочнији плански музички развој.

Пошто у Црној Гори постоји мали број школа за основно музичко образовање, само једна средња и, ево годину дана, Музичка академија, то се од музичког школства у нашој Републици не може много очекивати. Потребна је његова комплетна реорганизација у смислу савременијег школовања неопходног музичког кадра.

Што се тиче извођачких

Бранко Зеновић

да је скоро занемарљиво стваралаштво црногорских композитора и репродуктивних музичких умјетника.

Када је ријеч о музичком аматеризму, облику масовног музичког васпитања и комуницирања, изузев дјелатности Мјешовитог хора КУД „Станко Драгојевић“ из Титограда, скоро да других, и сличних, активности у Црној Гори нема.

На питање каква је музичка култура код нас, одговорио бих да још увијек није доволно развијена, нити издалека у равнотежи са осталим умјетничким и стваралачким достигнућима у нашој Републици, због чега је њен укупан културни жи-

вот осиромашен за једну узвишену умјетност. Музичка култура тражи неупоредиво више разумевања, средстава, стручних кадрова, затим систематичности и поступно сти у развоју најзад приоритета и простора.

— Десет година траје фестивал „Дани музике Будве — Свети Стеван“. Толико времена налазите се на разним одговорним дужностима те смотрете. Говоримо отворено: треба ли нешто мијењати у овој манифестацији у садржајном и другом погледу?

— За ових десет година двије сам био члан Организационог одбора Фестивала, толико предсједник тог Одбора, а шест година директор Фестивала. Дакле, десет година интензивно живим са овом јединственом музичком манифестацијом у Југославији и једином те врсте у Црној Гори.

У Будви је у току протеклог 10. фестивала одржана сједница Предсједништва Савеза удружења музичких умјетника Југославије којој су, поред делегата свих републичких и покрајинских удружења, присуствовали и представници органа и организација из области културе Црне Горе и Савезне конференције ССРН. Том приликом су утврђене тезе за израду Самоуправног споразума који треба да обезбиједи бољу организацију Фестивала и укључи у њу већи број субјеката. Наравно, истакнуто је, то подразумева бољи и садржајно атрактивнији програм.

— Има се утисак да је Будва као доманин недовољно заинтересована и ангажована за овај Фестивал. Мало је, сматра се, што се само Културни центар појављује у улози домаћина (подсјетимо цио Дубровник живи с његовим „Играма“)?

— Нажалост, велики број истакнутих музичких посланика, који се за вријеме Дана музике окупле у Будви, стекаје је баш такав утисак. Ипак, сматрам да чисто умјетнички концептирани програми, као што смо их имали свих ових десет година, не би били много боље примљени у далеко развијенијим срединама и с богатом културном традицијом. Недостаје нам боља организација, одговарајућа пропаганда, више суроганизатора, поготово знајчано би било укључити туристичку привреду. У том случају резултат не би изо стајали, а унапријед стечени утисци би се заборавили.

— Вјерујемо да је крајње вријеме да се о музичком животу Будве у Самоуправној интересној заједници културе, или на неком другом мјесту, поједи разговори, то јест да се на том плану знатно више учини. Као стручњак и стваралац имате ли конкретних предлога?

— Поред смотре Дани музике, Будва би, поготово за вријеме туристичке сезоне, уз богату угоститељску пону

IN MEMORIAM

Никола Вучковић

Деветог августа умро је у Будви наш суграђанин и сарадник наш листа Никола Вучковић који је за осамдесет година живота изградио себи споменик на коме су без икакве сје нке исписане најљепши људске врлине.

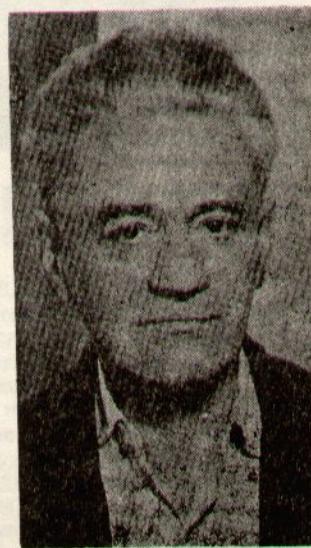
Рођен је у Будви 1901. године, гимназију је учио у Задру, Дубровнику и Котору, где је и матурирао. Николин отац, иако скромних материјалних могућности, истрајао је у напорима да му се син даље школује. Тако је Никола доспио на београдски Правни факултет и 1924. године дипломирао. Послије положеног право судног испита живио је и радио у Београду као судија до 1932. када је прешао у Загреб и ту се стално настанио. За вријеме рата, као родољуб и антифашиста, превиживо је те шке дане усташког терора и био на листи таласа. Послије ослобођења, у социјалистичкој Југославији, све до пензионисања 1965. радио је као правни савјетник за законодавство у СР Хрватској и био непосредно ангажован на припремању закона и других правних прописа. С пуном одговорношћу обављао је узвишену дужност дјелошица правде и креатора нове правне регулative, имајући увијек у виду основне поруке и норме класичног права и по требу њиховог обогађивања социјалистичким и са-моуправним садржајима.

Никола је био ентузијаста кога нису интересовале личне користи, већ добробит и напредак Будве. То се осјејало у сваком сусрету с њим. Важио је као изузетан саговорник, који је људе плијенио темпераментом бесједом и приповједањем згода и незгода старијих Будвани и града. Негове не сумњиве литературне склоности, изражене кроз кратку причу и проширену анегdotу, дошли су до изражaja у књизи „Из ста-ре Будве“.

Красила га је људскост у пуном значењу те ријечи. Волио је људе, поштовао их и вјеровао им, умјо с њима да саосјећа и увијек био спреман да им помогне. Хуманиста широких погледа, ерудиције и културе, а надасве изузетно скроман, Никола Вучковић је био личност чије ће име стајати поред имена заслужних Будвани. Стаза до његовог гроба неће застasti. Животом, радом и наслеђем сам је то себи осигурао.

— Од прошле године, када је премијерно на Данима музике 80. изведена Свита за клавир и оркестар „15. април 1979. године“, готово да ништа озбиљније нисам урадио. За интензивно компоновање потребно је више времена и бољих услова него што то себи могу да обезбиједим. Послови и задаци мог радног мјеста, као и друге обавезе и активности, не остављају довољно простора за стваралаштво оваквог врste. Ипак, у слободном времену скицирам грађу за једно инструментално дјело већег формата.

— Што сте компоновали последњих година, односно на чemu сада радијете?

ПРЕД ПОЧЕТАК ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

Довољно уџбеника

Поповић, професор математике у Средњошколском центру. — Једино су недостајали уџбеници мајсторске за ћаке основне и средње школе, али ће и они до почетка школске године бити набављени.

Поред књига, ту се може добити све што је ћакима потребно, почев од свески и оловки до прибора за ликовно и техничко васпитање, ћачких торби и осталог.

Г.

— Књижара располаже уџбеницима који су штампани у издању Републичког завода за унапређење школства Црне Горе — рекла нам је Бојана

МЛАДЕЋИ О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

СВЕ ЈЕ НА ПРВИ ПОГЛЕД МОГЛО ИЗГЛЕДАТИ безнадежно, сваки отпор — немогућ, свака акција — подухват самоубице. У тој мучној атмосфери, један добро познати глас прекинуо је све дилеме: „У овим судбоносним данима потребно је ујединити све снаге у борби за опстанак.“

Година 1941. није обична година рата. Као појава и садржај, она је аптеоза људске храбрости, ратничког заноса и оптимизма. О тој години Тито је рекао: „Временски, тај датум наше историје само је привидно ограничен. У ствари, он није једна, већ низ година. Почетак великог дјела народа са Партијом.“

Глас Партије вратио је самопоуздање, пробудио наде. Он је напајао хероизмом. У прогласима је писало: „Ви који стељате под окупаторском чизмом, сви ви који љубите слободу — знајте да је куцну час борбе за ваше ослобођење“. Југославија није мировала. Није допустила да је скриши страх.

Када су у јулу и августу 1941. године почели да се организују партизански одреди, омла-

НЕПРЕСУШНИ ИЗВОР НАШИХ ИНСПИРАЦИЈА

динци су масовно ступали и њих. Подаци потврђују да је више од три четвртине бораца у одредима и бригадама, у свим фазама развијка ослободилачког рата, чинила радничка, студенческа, сеоска и средњошколска омладина. Младост су најчешће припадали хероизам и страдања, подвizi и драматични тренуци епопеје — она је била и надахнуће, и смисао, и снага револуционарних и патриотских тежњи. На терор су омладинци одговорили још упорнијом борбом. Омладина је својим хероизмом, особито пред окупаторском полицијом, стварала све народни револуционарни и патриотски идеал.

Револуционарна упорност, самопрегор и одважност младих уткани су у ослободилачки рат

и револуцију, свеопшту стваралачку снагу и истрајност наших народова. За храброст и самопрегор у борби, до маја 1946. године, одликовано је више од 70.000 младих бораца. У току рата и првих година мира међу погинулим народним херојима био је 401 омладинац.

Најмлађи ратници били су у строју на Сутјесци, на Неретви... Смрзавали су се на Игману. Није их мимоишла ниједна офанзива, ниједна зима, марш. Постоји читав један мозаик бе-зимених судбина које су велике по својој поруци.

Омладинац-ратник израстао је у одважног бораца, чији хероизам није преувеличен. Његово јунаштво не личи на оно које дјеца гледају на филму или слушају у причи. Јер, офанзиве су биле његов текући живот, а прасак бомби нешто на што је уво одавно навикло. Дјела те дивне, неустрашиве младости, која се свјесно жртвова-ла, непресушен су извор наших инспирација.

ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ ВЕЛИКОГ ПЈЕСНИКА

КАКО ЈЕ УБИЈЕН Ф. Г. ЛОРКА

Још нису иссрпљене претпоставке о трагедији пјесника Федерика Гарсија Лорке. Посљедњих година написано је неколико студија о њему и његовој смрти, особито, у Француској, Швајцарској и САД. Карактеристична су нека новија истраживања.

Наиме, још када је нешто послиje завршетка другог светског рата предсједник енглеског ПЕН-клуба, телефонски затражио лично од Франка званично обавјештење „о случају Лорка“, добио је одговор: „Мени случај Лорка уопште није познат“. Гувернер Гранаде одговорио је још краје, типично у духу истраживања фашистичких полицијаца: „Трено, није ми познато Лорко мјесто боравка“.

Али, притисак светске јавности био је, ипак, толико да су шпански фашисти, почев још од 1948. године, морали да промијене тактику.

У мадридској штампи почели су да се спорадично јављају чланци који су тврдили да је Лоркина смрт или, боље речено, убиство, изван неким „залуталим куршумом“, да је то била ствар личне освете, да је то дјело непознатог лица и да то, у ствари, представља злочин против шпанског народа као целина. Штавише, негде почетком 1960. године, у полузваничном листу „АБЦ“ изашла је и оваква кратка биљешка: „Тада је он био наш!“ Па, ипак, у Шпанији се никада није појавила једна потпуна Лоркина биографија. У издању шпанске издавачке куће „Ахилар“, додуше, донијета је иссрпна хронологија Лоркиног животног опуса, али када се дошло до 1936. године, написано је просто: Ахосто — муере! (у августу је умро!).

Међутим, цијела Шпанија зна право стање ствари. Језиве околности под којима је овај врли син шпанског народа изгубио живот, обрађивање су у више монографија о Лорки, међу којима су познате: монографија Х. Херера Заморе (1948), Дамаза Алонса (1952), Донзалеса Муселе (1955) и многе друге.

Ф. Г. Лорка

АМЕРИЧКИ НОВИНАР ИСТРАЖУЈЕ

Право стање у вези с Лоркином смрћу најбоље је анализирао један Американац. Он се као прави детектив бацио на посао и установио многе занимљиве чињенице које нимало не служе на част Франковом режиму. Тај Американац, Цералд Бренен, објавио је резултат свог истраживања у познатом листу „Њујоркер“, још половином 1950. године.

Догађај с Лоркином смрћу се збио, према његовом тврђењу, на овај начин: као сваке, тако је и 1936. године, 16. јула, Лорка дошао на годишњи одмор код својих родитеља у Гранаду. Сутрадан, Франциско Франко, диктатор и најомрзнутији човек у Шпанији, послао је бјекства из свог канарског изгнанства, дао је из сјеверне Африке знак за почетак свог крволовочног пута који је био увод у други светски рат.

Већ 18. јула, фалангистички терор сручио се на Гранаду. До 15. септембра те године фашистичке разуздане хорде уништиле су у Гранади и околини око двадесет хиљада људских живота. Прва жртва био је Лоркин зет, иначе предсјед-

ник општине Гранаде. „Црни ескадрони Франкове фланге, једноставно су га огласили као наклоњеног љевици“. Над Лорком је вођен стриктан полицијски надзор и, „ради сваке сигурности“, био се склонио у кућу десничарски наклоњеног пјесника Луиса Розалеса, иначе његовог пријатеља. И, једног дана, у план фашистичке „акције чишћења“ ушло је и име Гарсија Лорке. Тада је некакав Рамон Руиз Алонзо предложио „да се ствар одмах сврши“.

Истовремено, нацистички генерал Вилхам фон Фаупел, из „Иберијско-германског института“, уврстив је и велиог шпанског пјесника Лорку у списак најдених интелектуалаца које је требало убити чим избије побуна генерала — фалангиста.

ПЈЕСНИК КОПА СОПСТВЕНИ ГРОБ

Франкова „Команда за чишћење“ убрзо је пронашла Лоркино боравиште и одвела га. Сутрадан увече, по-

што је једну ноћ провео у гувернеровој палати, одvezен је у село Визнар, које се налази у подножју планине Сијера Елвира. Ту је привремено био смештен Главни штаб фаленге. Вила где се од налазио носила је романтичко име „Ла колонија“ (вадља као предзнак будуће Шпаније). Ту је био газда неки фалангистички капетан Настарес. Он га је „аслушао“ и сутрадан је Лорка, са још неколико антифашиста, био спроведен на извршење смртне казне у једној ували близу села Визнар. У пјесковитој земљи, на смрт осуђени, без икаквог судског процеса, морали су сами себи да испојају гроб. У праскозорје Гарсија Лорка, који је толико пута у својој поезији поменуо смрт, више се није налазио међу живима. И, да иронија буде већа, тачан датум његове смрти дуго није био познат. Тек 20. августа 1936. године у листу „Ел идеал“ саопштено је да је Лорка „службено“ ликвидиран.

Али, зашто су убили Лорку?

Романса мјесечарка

(Одломак)

Ала волим те, зелено,
Зелено вјетра, грана.
Брод пучином мора плови,
а планином језди вранац.
Паса сјенком овијеног
на доксату она сања,
пут зелена, влас зелена,
с очима од сребра хладна.
Ала волим те, зелено.
И док луна сја циганска,
иу гледају ствари. Она
њих не гледа, није кадра.

* * *

Ала волим те, зелено.
Крупне звијезде иња јасна
пристижу са рибом сјенке
која зори пут отвара.
Смоква се о вјетар таре
рапавашњу својих грана,
а бријег као грабљив мачак
костреши се пун агава.
Ко не доби? И одакле?
Декатом се шета сама,
пут зелена, влас зелена,
и о мору горком сања.

* * *

Њихаше се у чатрњи
употпљена, гле, Циганка.
Пут зелена, влас зелена,
с очима од сребра хладна.
Леденак је мјесечине
пovрх воде одржава.
Ноћ још више присна поста
ко трг мали неког града.
А жандарми, пјани, ногом
ударају вен о врату.
Ала волим те, зелено.
Зелено вјетра, грана.
Брод пучином мора плови,
а планином језди вранац.

Ф. Г. Лорка

Скидали смо прах са звијезда

РОЂЕН 1910. ГОДИНА У ПЛАНИ КОД КОЛАШИНА, А ПОГИНИУ 1937. У ШПАНИЈИ КАO КОМАНДИР ЧЕТЕ, МИЈАТ МАШКОВИЋ, ОСТАВИО ЈЕ ЗА СОБОМ ПРЕГРШТ СТИХОВА КОЈИ СВЈЕДОЧЕ О ЊЕГОВОМ НЕСУМЊИВОМ ПЈЕСНИЧКОМ ТАЛЕНТУ

Скидали смо прах са звијезда да посребримо блатњаве цесте,
да голотињу и плач, и глад у срму окујемо;

сањали о расцвјетавању њедара, о осмјеху невјесте

kad јој у понок допутујемо.

Затрпавали смо зној косача сочним откосом

као дјевојка ненадни стид под појасом.

Чинило нам се да се у таласању жита љуби клас са класом

и вече с травом свилокосом.

Носили смо у очима: планине, и пусти крш, и платна,

и осмијех руменог неба;

закопавали у себе вечери без крова, јутра злопатна,

вјечити плач и прошњу хљеба.

И доста нам је звијезда, и вирова, и расцвјетавања,

шапата врба и трстика.

Хоћемо пјесму која отвара стијене, пјесму дотрајања,

широку, дивљу пјесму помахниталих димњака и изједених мотика.

УСПЈЕХ „МОГРЕНА“

Стријелци: Колјеновић у 11. минуту за Титоград, а Калезин у 70., за Могрен. Жути картони: Милатовић (Титоград) и Шаботић (Могрен). Црвених картона није било. Судија: Предраг Павловић (Ваљево) — 5.

ТИТОГРАД: Радовић 6 — Милатовић 6, Стаматовић 6, Колјеновић 7, Бралетић 6, Драшковић 6 — Ивановић 7, Станић 6, Шаботић 6, И. Радовић 6, Човић 6, (Божковић) — .

МОГРЕН: Марков 7, Радојевић 5, Бајовић 6, (Пејовић 6) Сл. Ђуретић 8, Рашић 6, Павићевић 5 — Башин 7, (Барјактаревић 5) Калезин 6, Сл. Ђуретић 6, Маловразић 6, Е. Шаботић 6.

Играч утакмице: Сл. Ђуретић — 8.

Почетак утакмице је на-
говјештавао да ће Титогра-
ђани дosta лako доћи до бо-
дова. Послиje силовитог при-

тиска у првих десет минута

домаћин је у 11. минуту повео

са 1:0. Стријелац је био халф

Колјеновић Павићевић је нап-
равио прекрај на тридес-

так метара од гола Могрена

негdje na позицији лијевог

крила. Капитен Човић је вео

ма лијепо набацио лопту пред

гол гостујућег тима. Измеđu

некодицне нападача Тито-

града и одбрамбених играча

Могрена Колјеновић је уле-

тио као тане, бацио се и

главом из дosta тешке позиције

упутио лопту у небра-

њени дио мреже. Брзо вој-

ство ћe, претпостављalo се,

мотивисati домаћe играче

да наставe истим темпом.

Међutim, умalo da u истом

минуту Budvani izjednacuju.

Da je, poslije polaska sa

центra Ђуретiћ bio malo

precizniji, Radović bi bio

savladan.

Брзо војство Титограда

niye обесхрабilo фудбалере

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШЕГА КРАЈА ПОРУКЕ ИЗ СТАЊЕВИЋА

Петар I, „смирени митрополит черногорски, скендеријски и приморски“ који се потписивао и као „всеросиски императорски ордена свјатаго величаго књаза Александра Невскога кавалер“, читавог свог живота био је окружен невољама. „Никад сам а стално усамљен“, знао је колико је, у поређењу с неоцјенивом снагом дјела, свака ријеч ништавна и да „Црногорци, књиге без чловјека“ слабо слушају, па ипак је, не могавши свуда да стигне, био принуђен да својим посланицима савјетује, смирује и мири, да зове у бор, пријети, преклиње и проклиње. Писао је Бајицама, Бјелицама, Бјелопавловићима, Бокељима, Брђанима, главарима, Глуходољанима, Годињанима, Граховљанима, Доњокрајцима, Дробињацима, Зачиранима, Збору паштровском, Каменирима, Катуњанима, кметовима, Которанима, Љуботињанима, Морачанима, Народном суду, Начелницима правитељства, Новљанима, Његушима, Озринићима, Опточићима, Ораховљанима, Пјешивцима, Пивљанима, Радуловићима, Рајчевићима, Ријечкој нахији, Ришњанима, Свему народу, Ускоцима, Утржанима, Хераковићима, Џеклињанима, Црнничанима, Црногорцима, Џуџама, Чевљанима, Ђеклићима... Писане најчешће из Цетиња и друге резиденције црногорских владика — манастира Стјевића, затим из Острога, Подманица, Савине, Херцег-Новог и Пипера, те посланице представљају не прекидну нит живог разговора и, у исто вријeme, импресивна свједочанства о минулум данима.

Донасимо одломке неколико посланица писаних у Стјевићима.

ДА НЕ СЛУШАЈУ ОНЕ КОЈИ ИХ ВОДЕ ПРЕКО МORA

У посланици упућеној 26. јануара 1788. године Петар I моли Которане да се мире с Брајићима и учи их да не слушају оне који их воде преко мора. „Није вам тамо пута, нако да се брука с вама бије... да гинемо за туви корист и да трговину од вас чине и кесе напуљају“. Интервенише (14. III 1790) да Ускоци не узимају земљу неком Петру Попадићу кога, сиромаша, хоће да разтуре и изагнају „да пође без страва“, који храни не само своју чељад него братуску сирочад“. Послиje молби и заклињавања — пријети: „Који ли неће послушати, такви да је у Господу бога проклет и да му све буде проклет и злосрећено“. Непуну годину дана касније (15. II 1791) у посланици Ришњанина захтијева да се прими понуда „Христијанима с Дражи на Врта“ неком Поповићу из Ри

сна на кумство и да се тиме онконча сваља. А онима који настојијају Поповића да кумство не прихвати — „који ли би се такви наша да је от Бога проклет и да му Бог среће не да но да га његовом силом порази“. Подсећаје 25. јула 1794. Збор паштровски на зло и несрћу када синови Шћепана Лукишића убије Ива Дивановића и ранише Станка Шћепчевића и као злочинце по блегоше, „а оставише своје родитеље старе, дјељу луду и нејаку која крија нијесу ни велике муке да се скитају по туђијем кућама и улицама“. Моли и заклиње да не би „вeн разурили рали“ те зидине од куће Шћепца Лукишића и жито што је било посијано да не би потргли и те несрћне старе да би пуштили уз те зидине ћегов живјети“. Затим, да не би било неспоразума: „Ја не жалим њих који су зло учинили, али ми је жао да неvoљне старе и ту ћецу. Зато вас свијех молим да ви од ваше и од моје стране молите и у три пута страшнијим

именом божјим и свијем двором небеснијем закумите Дивановића и Станка Шћепчева и њихову својту“. На kraju: „Који ли не послуша и Бога убојати се нехоче, такви од силнога и стражнога имена божија да буде проклет и да му погине свака срећа и сваки напредак од његова дома и да... са свијем до мом од крепке деснице божије погине...“... „Да се мирите“ пише 8. XI 1795. Ровцима, Морачанима и Ускоцима — „с Ва- сојевићима и са свијем с ким имате које зло, тако и међу собом, и да немате примати и држати ни у једно место никаквог калуђера иностранога, зашто видим да уче народ наопако и вјенчавају кријући безакони и сваке рјаве ствари чине и варожи народ и маме, па им се послије ругају, а не зна се ко су оне откуд су, но се од њих чујајте и ниједнога који није од ове земље не примајте, да ви није просто ни благословено, но проклето“.

У посланици упућеној 5. XI 1796. подсећаја главаре: „Знате браћо, како вјеру међу свом земљом утратимо и заклетву и тврђу учинимо: ко би убио чојка преко вјере, али остале ка- вре и зла учинио, да га сва земља нера, Ето, дакле, убиј Оже- говчанин Војнина поради неср- кијега шићара, што су били узели браћи и сусједима у Грахово на правду божију, а находите се и остале Катуњана, који су узели преко вјере неколико ствари, и за то би право и потребно било да се сви Црногорци јаве и да се такви људи кастигају, како су заруку на општи збор на Цетиње учиње- ли...“

Трећег априла 1799. године Петар I подсећа Црнничане на општи договор, одржан 28. марта, када су одлучи- чили „да ни један посао или дјело графа Вујића примити нећemo, нити њега познати ни пуштати у наше црногорске ствари, да може имати икакве власти, ни чинити малога ни великога послза, него да ми живимо како смо и досле без принципа и го- сподара... а он нека иде на другу страну изван нас и изван наше земље да господ- ство иште...“

У једној од најопшirнијих посланица, упућеној Брђанима 23. фебруара 1800. године, Петар I пише о сло- зи и миру међу Црногорцима и о својим настојањима у том правцу: „И колико сам труда и муке од почетка до сада претрио, то само је дини Бог знаде; и све радећи за опште народно добро и слободу, без никакве хиле и лукавства, нако с правијем и чистијем срцем, жељећи ви- дjeti нас и осталу браћу от непријатељскога јарма и зулума ослобођење. Нијесам искао моје собствене корис- ти течења, него сам оставио цркве и манастире и све пра- кве и манастире и дома-ће послове. Заборавио сам моју душу и моје здравље, а пријену за вас и за другу браћу Црногорце, да не изгу- бите, него да уживате своје поштеве и славу и да утвр- дите вашу предрагу вољно-ст и слободу, коју ви (вам) је Бог даровао мимо свакога народа у свијetu...“

Кутак за разоноду

Казали су...

КАКО ДА ЗАВОЛИТЕ ДОМОВИНУ

РАВЕЛ: Ако желите да заволите своју домовину, крените у туђе земље.

*

АРТ БАЧВОЛД: Чувени политичари настоје да очувају оба своја лица — ако жељe да остану политичари.

*

ОСТРОВСКИ: Говорити паметно често је веома тешко. Паметно ћутати обично је још теже.

*

МАНФРЕД СМИТ: Има народних изрека и мудро- сти које су као менице у оптицају: да би имале пуну ври- једност, неко мора и да их потпише.

*

СТИВЕНСОН: Ко најспорије обећава, увијек нај- вјерије испуни обећање.

*

МИРАБО: Давати је трајније задовољство него при- мати. Онај који даје сјећа се много дуже него онај који прима.

*

БОБ ХОУП: Све док се може треба се смијати. Ни- кад се не зна кад ће нам пресјести.

*

АНАТОЛ ФРАНС: Не замјерајмо људима што го- воре само о себи — то је област у којој се најбоље сна- лазе.

ОГЛАС

ИЗДАЈЕМ НАЈМЕШ-
ТЕН ДВОСОБАН КОМФО-
РАН СТАН СА ЦЕНТРА-
ЛНИМ ГРИЈАЊЕМ И ТЕ-
ЛЕФОНОМ У БЕОГРАДУ
— НАСЕЉЕ КОЊАРНИК
I. ПЛАЋАЊЕ ГОДИНУ
ДАНА УНАПРИЈЕД. О-
БАВЉЕШТЕЊА НА ТЕЛЕ-
ФОН: 011/484-658.